

دانشگاه تهران

دانشکده دامپزشکی

شماره پایان نامه ۸۴۰

سال تحصیلی ۴۴-۴۵

پایان نامه

برای دریافت دکترای دامپزشکی از دانشگاه تهران

موضوع

بررسی نژادگوسفند مهربان

نگارش:

غلامعلی - قاسمی

هئیت داوران

+++++++

جناب آقای دکتر محمد ستاری دانشیار دانشکده دامپزشکی را همتا و رئیس هئیت داوران

داور	*	*	استاد	جناب آقای دکتر محمد تابش
------	---	---	-------	--------------------------

داور	*	*		جناب آقای دکتر محمد حسینون دانشیار
------	---	---	--	------------------------------------

تقدیم به :

— دانشیار محترم جناب آقای دکتر محمد ستاری که از

دانش و راهنمایی خویش مرا بی بهره نگذاشته اند و

با صمیمیت فراوان و قبول راهنمایی در تدوین این

پایان نامه سرافرازم فرمودند .

— استاد محترم جناب آقای دکتر تابهش که از مصالحیمشان

برخورد اربوده و از محضرشان کسب معرفت نموده ام .

— دانشیار محترم دکتر محمد حسینیون که همواره خود

رامد بیون محبتهای بید ریغ و راهنماییهای نایب

ایشان میدانم .

— لازم است از مسئولین مؤسسه استاندارد بخاطر همکاریهای

بید ریغشان صمیمانه تشکر نمایم .

فهرست مندرجات

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

صفحه	عنوان
XXXXXX	XXXXXX
۱	۱- مقدمه
۴	۲- وضع جغرافیائی همدان
۵	۳- وضعیت جغرافیائی بخش مهربان
۶	۴- آداب و رسوم و اصطلاحات محلی
۷	۵- مراتع
۹	۶- مشخصات نژادی
۱۲	۷- تعداد گوسفندان
۱۳	۸- پرورش نوزاد
۱۴	۹- پرورش در رگه های محلی
۱۶	۱۰- جایگاه گوسفندان
۱۷	۱۱- بهره برداری : ۱- پوست
۱۸	۲- روده - گوشت
۱۹	۳- پشم
۲۳	۱۲- شیروفرآورده های آن

فهرست مندرجات

XXXXXXXXXXXX

صفحه	عنوان
XXXXXX	XXXXXX
۲۸	۱۳- کود
۲۹	۱۴- عملیات پیشگیری بیماری رامی
۳۱	۱۵- جفتگیری رامها
۳۲	۱۶- طریق اصلاح رام
۴۵	۱۷- نتیجه

مقدمه

جمعیت دنیا بطور سرسام آوری رو با افزایش است حد متوسط افزایش جمعیت
 در سال به بیش از ۲/۵ درصد تخمین زده میشود جمعیت فعلی دنیا که بیش از
 ۳ هزار میلیون نفر است با محاسبه اینکه بحمل آمده در آخر قرن حاضر بد و برابر یعنی
 ۶ ملیون نفر میرسد . از سوی دیگر در اثر توجه به بهداشت عمومی و ترقیاتیکه در علم
 پزشکی بوجود آمده است مرگ و میر اطفال و نوزادان خیلی تخفیف یافته و هر روز کمتر
 میشود حد متوسط عمر که در کشورهای مرقی تا چندین قبل از ۴۰ تا ۵۰ تجاوز نمیکرد
 اکنون به ۶۰-۷۰ رسیده است در عین حال این حد متوسط در کشورهای در حال
 توسعه به سرعت روبفزونی گذاشته سطح زندگی افراد بتدریج ولی بسرعت بالا
 میرود و تقاضاهای مردم به مواد غذایی زیاد ترمیگردد .
 با توجه به تمام جهات مذکور باید سعی شود که روزانه حداقل غذا که معادل ۲۴۰۰
 کالری و مواد پروتئینی حیوانی که ۶۰ تا ۷۰ گرم در روز است به افراد جامعه دنیا
 برسد در غیر این صورت خطر قحطی و عوارض حاصل از سوء تغذیه گرسنگی و بیماری
 دنیا ی آینده را سخت بهلاکت خواهد کشاند متجاوز از یک ربع قرن است که کشورهای
 مرقی از تمام امکانات استفاده کردند تا بازده دامهای اهلی را به حداکثر رسانند
 در انتخاب دام و حیوانات پیش رس از لحاظ تولید گوشت و دامهای پر شیر و از بین بردن

مرگ و میر حیوانات موفقیت‌های شایانی کسب کردند و میتوان گفت که بعضی از -
کشورهای متری حتی در حال حاضر بیش از احتیاج خود مواد غذایی و پروتئین
کمیونی در اختیار دارند اما ترقی محسوس در کشورهای در حال توسعه روی -
نداده یابسیار ناچیز است مواد پروتئین حیوانی که در آسیا - شرق میانه - آمریکا
لاتین و آفریقا نصیب هر یک از افراد میشود بسیار کم و از ۲-۱۴ گرم بیشتر نیست در
کشور ایران با توجه بگشتار سالیانه و جمعیت مملکت باید قبول کنیم که بهر یک از -
افراد ایرانی بطور متوسط حدود ۵/۱۲ کیلوگرم در سال و روزانه نزدیک به ۲۰ گرم
(یک سوم وزن لاشه را استخوان فرغی کنیم) گوشت گشتارگاهی میرسد و حال
آنکه این نسبت برای هر فرد آلمانی ۵۴ فرانسی ۶۰ و هلندی ۵۶ بلژیکی ۵۰ کیلو
گرم در سال میباشد . برای مبارزه با کمبود پروتئین گذشته از توجه داشتن به سایر
منابع تولیدی یکی از راههای پیشنهادی بالا بردن میزان تولید . در واحد سطح
میباشد که لا اقل با ترویج پروار بندی گوسفندان در شرایط مناسب و اقتصادی نمودن
نتایجی را بدست آورد . متاسفانه روش نگهداری و پروار بندی گوسفندان آنطوریکه باید و شاید
در ایران معمول نیست غذاهائیکه امروزه در اکثر دهات جهت نگهداری گوسفندان -
مورد استفاده است غالباً چراگاههای طبیعی است که چنانچه در سالی بارندگی کم
شده حیوانات بدون علوفه میمانند و یا جهت پروار بندی دامها غالباً از یونجه و جو و یا

علوفه محلی استفاده میشود و دامداران روی عادات قبلی و سلیقه شخصی علوفه
 کمتری نسبت به سایر مواد غذایی بمنظور تغذیه گوسفندان نشان میدهند
 چنانچه ازمازاد کارخانجات صنمتمی بویژه تفاله چغندر و ملاس گنجاله تخم پنبه
 و نظایر آن استفاده نمایند عایدی بیشتری همراه دارد در نتیجه تحقیق و
 مشاهداتی که در بخش مهربان بعمل آوردم متاسفانه کمتر توجهی در این مورد
 اخیر مینمایند و دلیلش هم اینستکه دامداران دسترسی به مواد مزبور ندارند
 و یا حمل به محل دامداری مقرون بصرفه نیست در نتیجه بیشتر از روش قدیمی —
 پرورش گوسفند یا پروار بندی مینمایند که کم و بیش از این طریق استفاده میشود و با
 اقداماتی که اخیراً دولت در امر پروار بندی و تولید گوشت و تشویق دامپروران بعمل
 آورده امید می رود که بخش مهربان بانژاد مخصوص گوشتی که دارد بتواند پیشرفت
 قابل ملاحظه ای از نظر دامپروری و تولید روز افزون گوشت در سطح کشور بنماید و —
 اینک بررسیهاییکه در مورد گوسفند مهربان بعمل آمده تقدیم و عرضه میدارد .

وضع جغرافیائی همدان

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

چون مهربان یکی از بخشهای همدان است لذا مختصری به وضع طبیعی همدان اشاره میشود همدان از شمال محدود است بقزوین و خمسه از مغرب به کرمانشاه از جنوب به اراک و ملایر و از شرق به ساوو و زرند و مرکب است از منطقه کوهستانی الوند و دره هائیکه در دامنه آن واقع شده اند الوند با ارتفاع ۳۷۴۶ متر از سطح دریا است و مانند دماوند کوه منفردی نیست بلکه در حقیقت اسکلت و استخوان بندی ارتفاعات غربی ایران را تشکیل میدهد که تا میوان امتداد مییابد .

همدان بطوریکه گفته شد منطقه ایست کوهستانی ولی ارتفاعات بطور منظمی این بخش را احاطه نکرده است بلکه بواسطه پیش آمدگیهایی که در آنها وجود دارد این حوزه را بچند بخش تقسیم کرده میتوان گفت تقسیم حوزه همدان به بخشها فقط روی سازمان اداری نبوده و بلکه با موقعیت آن مطابقت میکند . تقسیمات همدان بقرار زیر است .

- ۱- چهاربلوک ۲- اسدآباد ۲- حاجیلو ۴- خدا بنده لو
- ۵- درجزین و پیشخور ۶- سردرود ۷- مهربان ۸- وفس ۹- شرا

وضعیت جغرافیائی و طبیعی بخش مهربان :

مهربان از مشرق محدود است به بخش سرد رود و خمسه زنجان از مغرب به بخش اسفند آباد سنندج از شمال محدود است به بخش گابازه و خسرو آباد و شهرستان بیجار از جنوب محدود است به سلسله کوههای خدابنده لو. مهربان دارای ۲۰۰ کیلومتر مربع مساحت است و این بخش را جاده شوسه بیجار بدو قسمت میکند که سمت غربی آن کرد زبان و قسمت شرقی و شمالی آن ترک زبان - مذهب کلی این بخش شیعه اثنی عشری و شغل عمده آن پرورش گوسفند و کشت غلات دیم است .

عده قراء آن ۵۸ و جمعیتش ۲۶۷۶۱ نفر میباشد .

صنایع دستی :

صنایع دستی آنها از قبیل قالی باقی - موج بافی - جوراب و دستکش بافی شال گردن میباشد . در بعضی از قراء این بخش با اندازه ای ژاکت و جورات را ظریف میافند که میتوان ژاکت را در صد گرم وزن نموده و این پشمها را گوسفندان بدست میآورند و بادست زنهای خانه را تهیه و بافته میشود .

آب و هوا :

آب و هوای این بخش کوهستانی و سرد و اغلب بواسطه نداشتن آب دیم زار

بوده وضع جوی مهربان در تابستان بطور متوسط ۴ الی ۶ درجه خنکتر از شهر —
 همدان میباشد و زمستان سرد ترمیشود . کلیه این بخش راتپه ماهور و چند جلگه
 که با اصطلاح محلی آنرا بام میگویند تشکیل شده .

آداب و رسوم محلی

میزان علف چو — قبل از قانون اصلاحات ارضی طبق عرف محل در —
 هر قریه متفاوت بوده از هر راس دام ۱۵ دینار الی ۳ ریال اخذ میگردد البته
 این علف چر فقط شامل بز و گوسفند بوده . گاو و اسب و الاغ معاف بودند .

آب چو — قبلا زکرت شد ۹۰٪ این بخش دیم زار است و ۱۰٪ آن هم که

در یک قسمت از اقرا کاریز و قنوات دارند حق الشرب نمی پردازند و بمصرف یونجه

وصیفی کاری و غلات میرسد . همچنین قبل از تقسیم اراضی از فرآورده های —

گوسفندان مقداری که نسبت به هر ده متفاوت بود بمالك میپرداختند مثلا ۲ الی ۵

کیلو روغن و یک کیلو پنیر برای هر جفت گاو میپرداختند که بعد از تقسیم اراضی این —

موضوع منتفی شده دیگر نمی پردازند .

اصطلاحات محلی گوسفندان

بره یکساله راتخلی دوساله راشیشک و گوسفند چهارساله را اوگج ویا لاتراز چهار

سال را زمان میگویند .

مراتع

اصولا از مراتع طبیعی و مصنوعی مراتع مصنوعی در بخش مهربان بندرت دیده میشود فقط در بعضی قراء عده معدودی کشت کرده اند بجهت اینکه در این بخش بعلت کمی آب و اقدام به ایجاد مراتع مصنوعی مشکل و حتی غیر ممکن است فقط در بعضی از قراء که آب کافی دارند عده ای مراتع مصنوعی مختصری ایجاد نموده اند بطور کلی مراتع این بخش اکثرا طبیعی است و گوسفندان ۶ ماه اول سال را آزادانه چراندند و ۶ ماهه دوم بعلت سرما و یخبندان دستی تعلیف میگردند و آذوقه و علوفه در این مدت برای گوسفندان یا خریداری میشود یا عده ای از دشت و کوه از گیاهان طبیعی میچینند و تابستان جلو آفتات تل و خشک میکنند و با وسائلی از قبیل خیش و جفت خرد میکنند و بمصرف زمستانی میرسانند و این امر کمبود علوفه دامن گیر همه دهاتین این بخش است بطوریکه در فقر و تنگدستی کامل بسر میبرند اگر اقداماتی از طرف مسئولین امر میذول گردد در آمد این بخش از نظر دامپروری صد درصد افزایش مییابد ولی متاسفانه هیچ نوع اقدامی تاکنون در نظر گرفته نشده چند نمونه گیاهی که در فصل مربوطه توسط اینجانب از بخش مهربان به آزمایشگاه گیاهشناسی آورده شد و با کمک جناب آقای دکتر ساعدی - نمونه های زیر تشخیص داده شد .

Euphorbia	جنس	Euphorbiaceae	ازفامیل
Caucalis	جنس	Amelipbera	ازفامیل
Vaccaria	جنس	"	ازفامیل

مراتع مصنوعی

مراتع مصنوعی که در این بخش است یکمده صرفاً جهت دامداری میکارند از قبیل یونجه و غیره و یکمده اول جنبه اقتصادی آنرا در نظر گرفته و در رجه دوم جنبه مرتع بودن آنرا منظور میکند مانند نخود و غیره مراتع مصنوعی این بخش بقرار زیر است .

یونجه - شبدر - هویج - گندم معمولی - جو - زرت - باقلا - نخود - عدس
 که پس از برداشت محصول آن کدو زگانه آن برای حیوانات خود استفاده مینمایند

مشخصات نژادی

نژاد مهربان معروفترین نژاد گوسفند بومی همدان است نظریابینکه رنگ پشم آن متمایل بقرمز است به قزل مهربان معروفست مشخصات نژادی آن بقرار زیر است:

قوچ بالغ	۷۳ سانتیمتر	} ارتفاع
میش بالغ	۷۱ "	
قوچ بالغ	۶۴ "	} طول از شانه تا هانش
میش "	۶۳ "	
قوچ "	۱۰۱)	} طول از قفالتا انشعاب دم
میش "	۱۰۰ "	
بد و تولد	۳ کیلوگرم	} وزن بطور متوسط در
یکماهگی	۵ "	
یکسالگی	۱۸ "	
دو سالگی	۴۰ " ماده ۵۰-۵۵ کیلوگرم	
قوچ	۳۴ سانتیمتر	} فاصله شکم از زمین
میش	۳۱ "	

قوچ	۱۰۳ سانتیمتر	} د ورمورب سینه
میش	" ۹۹	

قوچ	۲۶ سانتیمتر	} عرض کپیل
میش	" ۲۵	

تیپ - راست بر

سر - متوسط

شاخ - نداشتند

بینی - مستقیم کمی انحنا، وسوراخهای بینی کم و بیش تنگ و گاهی لکه های سفید

روی بینی تا پیشانی دیده میشود .

گوشها - بلند آویزان برخی نیم گوش طول گوش ۱۵-۱۶ سانتیمتر و عرض ۷-۶

سانتیمتر .

گردن - متوسط بارشد نسبتا عضلانی

شانه - بارشد متناسب عضلات .

سنیه - عریض نسبتا عضلانی .

پشت - مستقیم و سطح .

ران - نسبتا عضلانی .

اعضاء - نسبت بچته حیوان کوچک .

رنگ - ۸۵٪ رنگ این نژاد نخودی روشن یا تیره و در انتهای اعضاء و گردن

خرمائی ۱۰٪ سفید و ۵٪ سیاه دیده میشود .

دنبه - این نژاد دارای دنبه پهن و گروی است با شیار کم عمق همراه باد نبالچه

کوچکی که امتدادش بطرف پائین است دیده میشود .

جورهای نژادی

گوسفند مهربان خود بخود از قدیم الایام نژاد مخصوصی با مشخصات فوق بوده -

فقط اخیراً با نژاد شال قزوین آمیختگی حاصل شده که بره های چاق و بزرگی نتیجه

شده است بطور کلی این گوسفندان را از لحاظ گوشت و در رجه دوم از لحاظ شیر

ویشم تربیت مینمایند .